

Лекция 5

Салыстырмалы тәсілмен құнды бағалау

Салыстырмалы тәсіл – компанияның құнын бағалау үшін нарықтағы ұқсас компаниялар мен мәмілелерді салыстыруға негізделген әдіс. Бұл тәсілдің басты ерекшелігі – нарықтағы нақты мәмілелер мен компаниялардың көрсеткіштерін ескеру арқылы бағалау жүргізу. Салыстырмалы тәсіл жиі қолданылады, себебі ол нарықтық жағдайды және баға тенденцияларын дәл көрсетеді.

Салыстырмалы тәсіл компанияның құнын ұқсас компаниялардың нарықтық көрсеткіштерін пайдалана отырып анықтайды. Бұл тәсіл нарықтағы ұқсас компаниялардың бағалары, табыстары, сатылымдары және басқа да көрсеткіштері бойынша салыстыру жүргізуге негізделеді.

Салыстырмалы тәсілдің негізгі әдістері:

- **Салыстырмалы сату әдісі**
- **Нарықтық мультипликаторларды қолдану әдісі**

Салыстырмалы сату әдісі – бұл әдіс ұқсас компаниялардың нарықтағы сату бағаларына негізделген. Компанияның құны нарықтағы ұқсас компаниялардың сату бағаларымен салыстыру арқылы анықталады.

Салыстырмалы сату әдісін қолдану қадамдары:

1. **Нарықтағы ұқсас компанияларды таңдау:** Компанияның қызмет көрсету саласы, өлшемі, кіріс деңгейі және басқа да көрсеткіштері бойынша ұқсас компанияларды анықтау.
2. **Сату бағаларын жинау:** Таңдалған компаниялардың жақында жасалған сату мәмілелерінің бағаларын анықтау.
3. **Орташа сату бағасын есептеу:** Ұқсас компаниялардың сату бағаларының орташа мәнін есептеу.
4. **Компанияның құнын анықтау:** Орташа сату бағасына негізделіп, бағаланатын компанияның құнын анықтау.

Нарықтық мультипликаторлар әдісі – бұл компанияның құнын анықтау үшін қаржылық мультипликаторларды (P/E, P/B, P/S) қолдануға негізделген әдіс. Бұл әдіс компанияның көрсеткіштерін ұқсас компаниялармен салыстыруға мүмкіндік береді.

Нарықтық мультипликаторларды қолдану әдісінің қадамдары:

1. **Мультипликаторларды таңдау:** Компанияның сипаттамалары мен нарықтық жағдайларына сәйкес келетін мультипликаторларды таңдау (мысалы, P/E – Баға/Табыс, P/B – Баға/Баланс құны, P/S – Баға/Сатылым).
2. **Нарықтық деректерді жинау:** Ұқсас компаниялардың таңдалған мультипликаторларын анықтау.
3. **Орташа мультипликаторды есептеу:** Нарықтағы ұқсас компаниялардың мультипликаторларының орташа мәнін есептеу.
4. **Компанияның құнын анықтау:** Компанияның қаржылық көрсеткіштерін (табысы, баланстық құны немесе сатылымы) және орташа нарықтық мультипликаторды қолдана отырып, оның құнын есептеу.

Мысалы: P/E мультипликаторын қолдану:

Компанияның құны=Орташа P/E×Компанияның таза табысы
Компанияның \, құны = Орташа \, P/E \times Компанияның \, таза \, табысы
Компанияның құны=Орташа P/E×Компанияның таза табысы

Салыстырмалы тәсілдің артықшылықтары мен кемшіліктері

Артықшылықтары:

- **Нарықтық негізделген:** Нарықтағы нақты деректерді пайдалану компанияның ағымдағы нарықтық құнын анықтауға мүмкіндік береді.
- **Қолдану оңай:** Салыстырмалы деректерді табу және қолдану көбінесе жеңіл.
- **Шығынды талап етпейді:** Салыстырмалы тәсіл үшін көп шығындарды талап етпейді, себебі нарықтық деректер әдетте қолжетімді.

Кемшіліктері:

- **Нарықтағы өзгерістерге сезімталдық:** Нарықтағы тез өзгерістер салыстыру нәтижелеріне әсер етуі мүмкін.
- **Ұқсастықты дәл анықтау қиын:** Нарықтағы компанияларды толық ұқсас деп табу мүмкін емес, бұл бағалау нәтижелерінің дәлдігіне әсер етуі мүмкін.
- **Маңызды деректердің болмауы:** Кейбір жағдайларда нарықта қажетті деректер болмауы мүмкін.

Салыстырмалы тәсіл келесі жағдайларда жиі қолданылады:

- **Компанияларды сатып алу немесе сату:** Компанияның нарықтық құнын анықтау үшін.
- **Инвестициялық шешімдер қабылдау:** Инвесторлар компанияның бағасын ұқсас компаниялардың нарықтық бағаларымен салыстырып, инвестициялық шешімдер қабылдау үшін.
- **Сот процестері:** Дауларды шешу кезінде компания құнын анықтау қажет болған жағдайларда.

Салыстырмалы тәсіл – компанияның нарықтық құнын анықтауда тиімді әдістердің бірі. Бұл тәсіл нақты нарықтық деректерді пайдалана отырып, компанияның құнын әділ және дәл анықтауға көмектеседі.

Мысалдар:

1. **Тапсырма:** Салыстырмалы сату әдісімен компанияның құнын есептеңіз. Нарықтағы ұқсас 3 компанияның сату бағалары: 10,000,000 теңге, 12,000,000 теңге, және 11,000,000 теңге. Бағаланатын компания үшін орташа сату бағасын анықтаңыз.

Шешім 1: Салыстырмалы сату әдісімен есептеу

Берілгендер:

- Ұқсас компаниялардың сату бағалары: 10,000,000 теңге, 12,000,000 теңге, 11,000,000 теңге.

Шешімі:

Орташа сату бағасын анықтау үшін барлық ұқсас компаниялардың сату бағаларын қосып, олардың санын бөлеміз:

$$\text{Орташа сату бағасы} = \frac{10,000,000 + 12,000,000 + 11,000,000}{3}$$

$$\text{Орташа сату бағасы} = \frac{33,000,000}{3} = 11,000,000 \text{ теңге}$$

Жауап: Бағаланатын компанияның орташа сату бағасы 11,000,000 теңгені құрайды.

2. **Тапсырма:** Нарықтық мультипликаторлар әдісімен компанияның құнын есептеңіз. Компанияның таза табысы 1,500,000 теңге, ал нарықтағы ұқсас компаниялардың орташа P/E мультипликаторы 8-ге тең.

Берілгендер:

- Компанияның таза табысы = 1,500,000 теңге
- Орташа P/E мультипликаторы = 8

Шешімі:

P/E мультипликаторын қолдана отырып, компанияның құнын анықтаймыз:

$$\text{Компанияның құны} = \text{Орташа } P/E \times \text{Компанияның таза табысы}$$

$$\text{Компанияның құны} = 8 \times 1,500,000 = 12,000,000 \text{ теңге}$$

Жауап: Компанияның құны 12,000,000 теңгені құрайды.